

Vyjadrenie ZDE k výpovediam uzatvorených zmlúv o dodávke elektriny a plynu

Združenie dodávateľov energií (ZDE) považuje stav, v ktorom dochádza k neoprávneným výpovediam zmlúv o dodávke elektriny a plynu zo strany dodávateľov, za neprijateľný a odmieta nekalé obchodné praktiky, ktoré by dodávateľia uplatňovali voči svojim odberateľom nad rámec ustanovení dohodnutých v zmluve o dodávke.

Je fakt, že dodávateľia dlhodobo fungujú v prostredí, kde nie sú dostatočne nastavené podmienky pre rozvoj hospodárskej súťaže, čelia extrémne prísny a kedykoľvek jednostranne meneným platobným podmienkam zo strany prirodzených monopolov a znášajú plné kreditné riziko za služby, ktoré v ich prospech len bezodplatne inkasujú. Napriek tomu bola veľká vôľa maloobchodný trh vytvoriť ako na strane dodávateľov, tak aj veľká objednávka od zákazníkov, ktorí oceňovali možnosť výberu a niekoľko rokov skutočne dochádzalo k efektívnej hospodárskej súťaži. Odberatelia neboli odkázaní na jedného monopolného dodávateľa a roky výrazne profitovali nie len z nižšej ceny, ktorú konkurencia na trhu prirodzene priniesla, ale aj z prístupu a odborného poradenstva, ktoré u mnohých "alternatívnych" dodávateľov získali ako benefit. Dodávateľský trh sa časom ustálil a aj napriek minimálnej snahe príslušných inštitúcií o podporu rozvoja maloobchodného trhu sa podarilo niektorým dodávateľom na trhu do dnešného dňa vytrvať.

Veľká energetická kríza, ktorá sa začala na jeseň roku 2021, výrazne narušila krehkú stabilitu celého sektora. Hneď v prvej fáze zasiahla menej zodpovedných podnikateľov, ktorí príliš špekulovali na nižšie ceny a nemali nakúpenú elektrinu v dostatočnom množstve pre svojich odberateľov. Vo februári tohto roku do už aj tak zlej situácie zasiahlo vyhlásenie mimoriadnej situácie v súvislosti s vojnou na Ukrajine. Na energetickom trhu došlo k extrémnym situáciám, kedy likvidita na veľkoobchodných trhoch nebola vôbec alebo za podmienok, ktoré žiadny komerčný dodávateľ nedokázal naplniť. Dodávateľia majú momentálne obmedzené možnosti nákupov za iné ako spotové ceny, ktoré sú vysoké a extrémne volatilné.

Zákazník sám nevie presne povedať, ktorú hodinu v roku koľko elektriny spotrebuje, a preto ani dodávateľia nedokážu nakúpiť presne 100% množstva pri uzatvorení kontraktov. Čiastočne si náklady na výkyvy v spotrebe zákazníka ošetrili v zmluvnej cene. Tento rozdiel sa bežne dokupuje na spotovom trhu. Dodávateľia však počítali s cenovými rozdielmi rádovo v desiatkach eur. Dnes sú však cenové rozdiely na úrovni stoviek eur za každú MWh a navyše v súčasnosti väčšina zákazníkov spotrebúva viac elektriny, než bol ich plán. Keby si boli dodávateľia do zmluvných cien započítali takéto veľké rozdiely hneď v čase uzatvárania kontraktov, ich zmluvná cena pre odberateľov by bola omnoho vyššia a to počas celého trvania zmluvy.

Dodávateľia, ktorí ešte na trhu pôsobia, musia ustáť nie len vlastné obchodné rozhodnutia, ale aj pády ich veľkoobchodných dodávateľov, ku ktorým v poslednej dobe dochádza. Aj keď majú pre svojich odberateľov nakúpený dostatok elektriny, nahradíť výpadok ich dodávateľa za ceny, ktoré majú zazmluvnené s odberateľmi spotovými cenami, je pre niektorých finančne neúnosné. Pre seriózných dodávateľov je otváranie uzatvorených zmlúv krajným riešením, ktorým si nechránia výšku svojej marže, ale práve naopak, snažia sa vyriešiť existenčné problémy, riskujú súdne spory a nenávratné poškodenie vlastnej reputácie.

Maloobchodný trh v energetike je kriticky ohrozený, a tým najmä uzatvorené zmluvy s koncovými odberateľmi, pretože pádom dodávateľa sa všetci jeho zákazníci dostanú pod dodávateľa poslednej inštancie, čím sa ich náklady na energie neúmerne zvýšia všetkým. Otázne je aj to, od koho v tejto súčasnosti uzatvoria nové zmluvy a za aké ceny. Nehovoriac o tom, že pád dodávateľa môže postihnúť aj iných dodávateľov, ktorí od neho veľkoobchodne tiež nakupujú a spôsobí to nežiadúce reťazové reakcie.

ZDE preto už pred niekoľkými týždňami vyzvalo URSO a MH SR na prijatie okamžitých mimoriadnych dočasných opatrení za účelom udržania hospodárskej súťaže a zaistenia ochrany spotrebiteľov, aby sa predišlo svojvůli a vyžadovaniu individuálnych neprímeraných podmienok zo strany dodávateľov.

Okrem iného dodávateľia podpísaní pod spoločným vyhlásením konkrétne navrhujú, aby URSO dočasnou mimoriadnou reguláciou ustanovil striktné a jasné podmienky, za ktorých by bol dodávateľ oprávnený v minimálnom rozsahu upraviť zmluvy s odberateľmi. Dodávateľia by podľa tohto návrhu mali možnosť do výšky max. 10% z celkového zazmluvneného objemu fakturovať podľa spotových cien. Na odberateľov, ktorí uzatvárali zmluvy už za vyššie ceny, by bol dopad minimálny alebo by z toho dokonca profitovali, pokiaľ by ceny na spotovom trhu boli krátkodobo nižšie ako tie, ktoré majú v zmluvách. U odberateľov, ktorí majú výhodné ceny, by tento prístup ochránil pred vypovedaním zmlúv, či zánikom dodávateľa a následným pádom jeho odberateľov do DPI. Každý dodávateľ by sa mohol rozhodnúť, či opatrenie bude aplikovať a keď nechá zmluvy nedotknuté, tak to bude jeho konkurenčná výhoda, čo zároveň posilní hospodársku súťaž.

Vytvoril by sa prirodzený systém "poistenia" založený na princípe solidarity. Odberateľov by to ochránilo pred nechceným ukončením činnosti ich dodávateľa a dodávateľský reťazec by sa stal viac udržateľný pre všetkých účastníkov trhu s minimálnym negatívnym dopadom. ZDE si uvedomuje, že nejde o populárne opatrenie, ale v konečnom dôsledku je v prospech odberateľov a zároveň bude škoda, ak kvôli súčasnej kríze na veľkoobchodných trhoch zanikne roky budovaný maloobchodný trh, z ktorého odberateľia doteraz len profitovali.